

Voorwoord:	1
Bijdrage Arianne van Almen	2

Dierbare missievrienden,

Vlak voor het ter perse gaan van deze nieuwsbrief heeft het bestuur van het Bisdom Roermond besloten over te gaan tot uitvoering van de reorganisatieplannen. Dertien medewerkers hebben op 6 oktober jl. te horen gekregen dat hun arbeidscontract wordt beëindigd. Er is een sociaal plan voor de betrokken medewerkers.

De reorganisatie is het gevolg van een structureel begrotingstekort bij het bisdom. Natuurlijk heeft het Missieburo de afgelopen periode de gevolgen van de financiële crisis gevoeld, maar van een begrotingstekort is nooit sprake geweest. Des te harder is de klap geweest toen mij is meegedeeld dat ook twee medewerkers van de Dienst Missie en Missionaire Vorming, waaronder ook het Missieburo ressorteert, tot deze groep behoren.

De medewerkers zullen nog enkele weken bij de dienst blijven om lopende zaken zo goed mogelijk af te wikkelen. Hiervoor ben ik ze zeer dankbaar. Er zal in korte tijd heel veel moeten worden aangepast. Geplande activiteiten zullen moeten worden uitgesteld of zelfs afgezegd worden. Met het vertrek van deze medewerkers, die zich jarenlang hebben ingezet voor de realisatie van de doelstellingen van het Missieburo, zal ook een behoorlijke hoeveelheid kennis en expertise verloren gaan. Het Missieburo gaat een onzekere tijd tegemoet. Het zal niet gemakkelijk zijn, maar ik ben er van overtuigd dat het Missieburo met uw steun en gebed ook deze periode door zal komen.

Met soortgelijke tegenslagen hebben ook onze werkers-in-het-veld, onze missionarissen, vaak te maken. Enkele weken geleden heb ik in Dordrecht een bijeenkomst bijgewoond, die door AMA, een onderafdeling van Mensen met een Missie (te Den Haag) was georganiseerd. Eén van de sprekers was de theologe, Arianne van Andel. Zij is reeds enkele jaren werkzaam in Chili. Zij heeft op deze bijeenkomst verteld over haar ervaringen in dat land. Ik heb genoten van haar bijdrage, want datgene wat zij heeft verteld, heb ik ook dikwijls gehoord van de missionarissen die bij het Missieburo op bezoek zijn geweest. Haar verhaal wil ik graag met u delen. Heel veel leesplezier! Tot slot wil ik u nog wijzen op onze website (www.missieburo.nl). Hier kunt u actuele berichten lezen over onze activiteiten.

- Drs. Frank Soeterik

Colofon

Missieburo Roermond is een kerkelijke instelling voor de ondersteuning van geloofsverklaring in missielanden.

Neerstraat 49, 6041 KB
Roermond
Postbus 198, 6040 AD
Roermond
T: (0475) 386880
E: info@missieburo.nl
W: www.missieburo.nl

ING 1045000
RABO 14.41.01.408

MISSION (MISSIE- en ONtwikkelingswerk) wordt uitgegeven door de kerkelijke stichting Missiebureau Bisdom Roermond (Missieburo) en is een informatiebulletin over diverse missionaire activiteiten in de Missie.
Redactie:
Drs. F. Soeterik,
Mw.L. Klumpkens-Heijnders

(Donateurs van het Missieburo Roermond ontvangen gratis deze nieuwsbrief.)

“Tussen horen, toebehoren en gehoorzaam zijn: missie als het leven in grensgebieden”

Arianne van Andel, tijdens de AMA-dag op 29 september 2011 “Luisteren over grenzen heen”

Grenzen die grote groepen mensen uitsluiten, moeten we bevragen en aan de kaak stellen. Dat is volgens Arianne van Andel waar missionair ontwikkelingswerk over zou moeten gaan.

Arianne vertelt dit in haar toespraak op de jaarlijkse AMA-dag van Mensen met een Missie. De dag had als thema ‘Luisteren over grenzen heen’ en is gehouden op donderdag 29 september 2011. Een kleine honderd relaties van Mensen met een Missie, voornamelijk leden van religieuze instituten, zijn voor de AMA-dag naar Dordrecht gekomen.

Arianne van Andel sprak de deelnemers toe in de ochtend. Zij is via Mensen met een Missie uitgezonden geweest naar Chili. Daar heeft zij vijf jaar lang gewerkt als theologe bij een oecumenisch centrum en vrouwencentrum in een van de volkswijken van Santiago de Chili.

1.
Luisteren is een kernkwaliteit van missionair werk, schreef Mensen met een Missie in zijn programma voor deze dag. Waarom eigenlijk? Waartoe dient het dat ik, Nederlandse blanke vrouwelijke theologe, (naar Chili ging) luister naar wat er in Chili gaande is en me druk maak over studentenprotesten daar? Is dat nou missionair werk: luisteren...is dat niet een beetje mager? Waartoe willen we eigenlijk luisteren

2
in het missiewerk?

“Luisteren om andere mensen te verstaan” stond er in de aankondiging van deze dag. Verstaan, begrijpen, kunnen plaatsen, meevoelen over grenzen heen....wie heeft daar wat aan, wat voor resultaten levert dat op? Wat is daar missionair of evangelisch aan?

2.
Laten we eerst eens kijken over watvoor grenzen we het eigenlijk hebben.

* Allereerst denk ik bij grenzen aan de grenzen tussen landen. Grenzen in de geschiedenis ontstaan, soms natuurlijk, maar vaak als het resultaat van oorlogen en geweld, in het verleden, of nog steeds. Nationale grenzen bepalen op welk grondgebied je door geboorte of ouderschap recht hebt te leven, bepalen je paspoort, bepalen je sociale rechten, bepalen voor een deel je taal en cultuur. Toen ik naar Chili vertrok schreef ik me uit uit de gemeentelijke registers, en nu sta ik daar geregistreerd als “geëmigreerd”, maar ik kan altijd weer terugkeren, in tegenstelling tot mijn Chileense echtgenoot.

Nationale grenzen zijn niet onschuldig. Veel grenzen zijn het resultaat van het miskennen van bevolkingsgroepen, of het gewelddadig toeëigenen of afschermen van land.

* Sommige grenzen worden met muren of onmogelijke bureaucratische procedures bewaakt. Dit zijn de grenzen tussen rijke en armere, machtige en minder machtige landen. Noord-Amerika, Israël, Australië, en Europa grenzen hun gebieden steeds hermetischer af. We noemen het vaak de grenzen tussen Noord en Zuid, al liggen ze nu misschien gecompliceerder. De grenzen tussen Noord en Zuid zijn getekend door een lange geschiedenis van uitbuiting, kolonisatie, onrecht en afhankelijkheid. Aan de grenzen tussen Noord en Zuid hangen etiketten die impliciet de superioriteit van het Noorden aangeven: ontwikkeld, en onderontwikkeld, 1e, 2e en 3e wereld,

* En met deze taal komen we bij de grenzen in onszelf, de grenzen die we in ons lichaam meedragen, mede bepaald door de fysieke grenzen en de historische grenzen waar ik net over sprak. Wie we zijn is voor een groot deel het resultaat van onze geschiedenis en onze cultuur, en van de machtsverhoudingen die daarin spelen.

Als we over grenzen heen willen luisteren hebben we te maken met deze grenzen, in onszelf, en in de mensen naar wie we luisteren. Mijn ervaring is dat we niet om de grenzen van deze wereld heen kunnen in de dialoog met mensen aan de andere kant van die grenzen.

Uit de Missie

3

3. Voordat we kunnen luisteren naar mensen over grenzen heen, denk ik daarom dus dat het belangrijk is dat we eerst min of meer helder hebben welke grenzen we over gaan, of achter welke grenzen we ons bevinden. Als analyse-instrument is voor mij daarbij de laatste jaren een model behulpzaam geworden uit mijn eigen vakgebied, de feministische theologie.

Het is ontwikkeld door de feministisch theologe Elisabeth Schüssler Fiorenza. Schüssler tekent de sociaal-economische organisatie van onze wereld als een piramide waarin de verhoudingen tussen mensen worden bepaald door relaties van dominantie en overheersing.

Arriane van Andel met echtgenoot en kinderen in Chili

Schüssler gebruikt het beeld van de piramide als een sociaal-cultureel en religieus systeem van overheersing en ondergeschiedenheid, gebaseerd op een groot aantal factoren, zoals: klasse, sexe, etniciteit, ras, religie, nationaliteit, geografische afkomst, lichamelijke capaciteiten, etc..

In de maatschappij bepaalt niet één van deze factoren, zoals sexe of klasse onze positie, maar juist een samenspel van al de genoemde factoren, die elkaar kruisen en elkaar vaak versterken. Schüssler geeft aan dat kyriarchale maatschappelijk systemen dynamisch zijn en in de geschiedenis en in verschillende culturen, bv. ook in de kerk, verschillende uitingsvormen hebben. Hoe we met die gegeven grenzen omgaan, kan heel verschillend zijn, maar we kunnen niet ontkennen dat ze bestaan.

Zo ben ik een Nederlandse, Europese, blanke, jonge, gezonde, protestantse vrouw uit een middenklasse familie uit de stad, met een universitaire opleiding. Daardoor heb ik in de Nederlandse piramide meestal meer maatschappelijke status en mogelijkheden,

dan een donkere Marrokaanse vrouw, of een blanke tuinman met een LBO-opleiding. Maar als vrouwelijk theologe heb ik in Nederland over het algemeen minder aanzien dan mannelijke collega's. In de Chileense maatschappelijke piramide steeg ik over het algemeen in positie door mijn blanke huid, en door mijn Europese afkomst, maar soms daalde ik een beetje als protestants vrouwelijk theologe tegenover mannelijke katholieke collega's.

Als ik in Chili met mijn studenten hermeneutiek keek naar deze piramide, konden ze heel precies aangeven wie er in Chili meer of minder macht had. Moeilijker was het als ik vroeg waar zij zich zelf in de piramide bevonden. Maar altijd hielp de piramide hen om grenzen in zichzelf te definiëren, te verklaren en te begrijpen. En altijd vulde het zo helder uittekenen van de piramide hen met een mengeling van machteloosheid en heilige verontwaardiging.

4.

Die verontwaardiging over de piramides op deze wereld deel ik. Die heeft te maken met de ongelijkheid en het onrecht die deze systemen veroorzaken. Ik heb het gevoel dat er iets fundamenteel mis is met deze hiërarchieën en grenzen tussen mensen. Het heeft te maken met de hoop die ik koester dat andere, meer gelijkwaardige verhoudingen tussen mensen mogelijk zijn.

Ik zou er graag voor willen pleiten dat de grootste drijfveer van missionair werk zou moeten zijn om deze hiërarchische maatschappelijke systemen, met hun uitsluitende grenzen, uit te dagen en waar het kan te veranderen. Dat is in elk geval mijn eigen belangrijkste motivatie geweest en geworden in het missiewerk in Chili: grenzen die grote groepen mensen uitsluiten en als minderwaardig verklaren, te bevragen en aan de kaak te stellen.

Ik geloof dat verschillen tussen mensen niet hoeven leiden tot ongelijkheid. Ik geloof dat alle mensen het

Uit de Missie

4

verdienen te leven naar hun mogelijkheden, gelijkwaardig, en in waardigheid. En ik geloof dat een meer inclusieve maatschappij mogelijk is...dat de piramides circels kunnen worden.

Maar dan is het inderdaad nodig om te luisteren. Te luisteren naar het verhaal van mensen in andere posities, in andere omstandigheden....om hen echt te zien, zoals zij zichzelf willen laten zien, en hen niet meer zien en horen, zoals we dat geneigd zijn te doen vanuit het hiërarchische denken dat we leren in de piramide...

Luisteren naar mensen die misschien in hun positie niet makkelijk een stem krijgen. Om bondgenoot te worden van hen in hun zoektocht naar een waardig bestaan en naar een meer inclusieve maatschappij.

5.

Maar om te kunnen luisteren over grenzen heen moet je de grenzen wel zien!

Mijn ervaring in Nederland is, dat we vaak geneigd zijn de grenzen te ontkennen of machtsverschillen die deze grenzen vertegenwoordigen te bagateliseren.

We verklaren vanuit onze - over het algemeen bevoorrechte - positie in het wereldwijde piramidale systeem dat iedereen toch gelijk is. Vooral als we eigenlijk niet willen dat die grenzen bestaan, zoals in ontwikkelingsorganisaties of missie-organisaties zijn we geneigd om de grenzen unilateraal, bijna per decreet, op te willen heffen.

Vanuit onze Nederlandse poldermodel-ervaring denken we dat we genoeg voorwaarden creëren voor een oprechte dialoog, als we allemaal "als gelijken" met goede wil aan eenzelfde tafel zitten.

Maar luisteren over grenzen heen is niet eenvoudig. Mijn eigen ervaring als Nederlandse in Chili hebben me geleerd hoezeer de hokjes waarin het sociaal-maatschappelijke systeem ons indeelt, deel van onszelf zijn geworden. Net als overigens van de mensen die we ontmoeten. Ik denk dat bewustwor-

ding van onze eigen sociale positie en grenzen en die van anderen daarom onontbeerlijk zijn voor het kunnen luisteren over grenzen heen.

Ik wil naar aanleiding van enkele voorbeelden ingaan op de manier waarop deze grenzen mijn vermogen om goed te luisteren en de context van Chili te verstaan hebben beïnvloed. Het proces van bewustwording daarvan en reflectie daarover heeft mijzelf voor altijd veranderd. Ik heb mijn voorbeelden ingedeeld onder de woorden: horen, toebehoren en gehoorzaam die de titel uitmaken van mijn verhaal.

6. Horen

Luisteren heeft allereerst te maken met wat we horen en wat we te horen kunnen krijgen. En dat heeft weer te maken naar wíe we luisteren. Wat we horen over andere landen en andere culturen is meestal geen neutrale objectieve informatie: als die al bestaat. De inhoud van wat we horen heeft te maken met de sociale positie in de piramide van degene die het ons verteld. En met de vraag of diegene die piramide eigenlijk ook liever tot cirkel zou willen omvormen of hem liever houdt zoals hij is.

Toen ik de eerste keer naar Chili ging, wist ik betrekkelijk weinig van het land. Ik bracht een zekere naïviteit en onschuld met me mee. Via verhalen van mijn ouders kende ik Chili vooral als het land van Pinochet. Maar over Chili na de dictatuur wist ik betrekkelijk weinig.

Als ik afging op wat de Nederlandse media me vertelde, -en ik koesterde toen nog een zeker geloof in dat de media min of meer "de waarheid" vertelt-, dan was Chili het land van lekkere wijn en relatieve rijkdom binnen Latijns-Amerika. Een land van rust ook, want verder vertelde de media bijna niks over het land, en dan gebeurt er dus ook niet zoveel. De vooroordelen of beelden die we bewust of onbewust hebben als we naar een andere context gaan bepalen hoe we luisteren en wat we wel of niet horen.

Zo zag ik Chili eerst ook vooral als een land "in ontwikkeling", op grond van het feit dat de armoede wel mee viel en ik overall westerse producten en winkelketens tegenkwam, en ik voelde me thuis als ik langs een ABN of ING bank liep. De Chileense media hielpen me niet om dat beeld bij te stellen. De Chileense media zijn voor een groot deel in handen van rijke rechtse ondernemers, die op hun beurt al hun steun geven aan het bedrijfsleven en de rechts politieke krachten in Chili. En deze verdedigen vol verve de piramide van een streng neoliberal kapitalistisch systeem, volgens model Verenigde Staten, als de enige manier voor Chili om uit achterstand en

onderontwikkeling groot te worden.

De media vertelden me dus ook dat het heel goed ging met Chili: dat de economische groei geweldig was, dat Chili bijna geen armoede meer kende, en dat Chili een voorbeeld was voor de regio in vooruitgang.

Maar niet alleen de media vertelden me dit verhaal. Als ik op Koninginnedag in Santiago naar de Nederlandse ambassade toog om mijn jaarlijkse portie Nederlandse kaas te halen, kwam ik terecht in een wereld waar de meeste mensen weliswaar over de Nederlandse landsgrens waren heengegaan, maar waar weinigen over grenzen heen hadden hoeven luisteren. Zij stelden me Chili haast voor als een paradijs: prachtige huizen, drie betaalbare kindermisjes, mooie natuur, weinig corruptie, en aardige hartelijke mensen. Als ze hoorden dat ik werkte in La Legua, een in de media beruchte volkswijk in Santiago, keken ze me bezorgd aan en vroegen: Is dat niet erg gevaarlijk?

Maar ook op een conferentie van de Wereldraad van Kerken stelde een Nederlandse collega uit de ontwikkelingsorganisaties me, toen ik vertelde over de ongelijkheid in Chili: “Jullie uit Chili moeten niet zo klagen. Met Chili gaat het toch fantastisch, hoog BNP, een vrouwelijke president. Kijk dan eens naar Nicaragua, dan weet je pas wat echte armoede is.” Toen ik haar vroeg of ze recent in Chili was geweest, ontkende ze dat.

Over grenzen heen gaan, betekent niet vanzelfsprekend dat je ook écht over de grenzen van je eigen comfort-zone en sociale positie heen gaat. Dat je lúistert over grenzen heen.

Daarvoor moet je misschien uitgezonden worden door Mensen met een Missie. Dan heb je toegang tot andere groepen, andere organisaties, die andere verhalen vertellen. Het waren de mensen op het Oecumenisch Centrum waar ik werkte, en de mensen in de volkswijken waar we mee werkten, die stukje bij beetje mijn beeld bijstelden en me in contact brachten met het grote deel van de bevolking in Chili dat in de piramide aan de onderkant zit.

Maar het kostte tijd voor mensen me ook echt hun verhalen gingen vertellen. Ik merkte dat vertrouwen winnen in Chili langzamer gaat dan in Nederland. Ik had nooit kunnen bevroeden hoe 17 jaar dictatuur een maatschappij tekent en hoe dat wantrouwen onder mensen doet wortelen. Ik was voor Chileense begrippen vaak veel te open en transparant, en dat was soms bedreigend. Ik moest op mijn beurt leren omgaan met de indirecte communicatie, en met het feit dat mensen in mijn workshops nooit een

negatieve evaluatie zouden geven op mijn werk als Nederlandse blanke vrouw, die speciaal voor hen naar Chili was gekomen.

Het kost tijd om echt te kunnen luisteren, te leren van de mensen en vooroordelen los te laten. Het kost tijd om de taal goed te leren, de kleine nuances, de humor, de uitdrukkingen te verstaan. Het kost moeite om echt te kunnen verstaan: ook en vooral door het verschil in positie dat ik meebracht met mijn Europeaan zijn, of ik wilde of niet. Gelukkig was ik uitgezonden door Mensen met een Missie, en ik kreeg ruim de tijd om te leren luisteren.

7. Toebehoren

In het proces van luisteren over grenzen heen werd ik me steeds meer bewust van mijn eigen geleerde waarden en normen, cultuur zou je kunnen zeggen. Cultuur heeft te maken met waar je je thuisvoelt, waar je bekende dingen hoort: en dus toebehoort, omdat je je er naar behoren kunt gedragen: je past.

Aanvankelijk snapte ik er helemaal niets van in Chili, want ik kreeg in Chili hele dubbele signalen over mijn cultuur en Europese manier van werken. Toen ik voortvarend aan het werk ging, mijn workshops tot in de puntjes plande, en me ergerde aan mensen die alweer te laat kwamen, zeiden sommige mensen met wie ik werkte: “Ja, jullie Europeanen zijn zo efficiënt en georganiseerd! Daar kunnen wij nog een boel van leren! Verleer dat niet hier hoor, die punctualiteit van je... wij Chilenen lopen daarin nog behoorlijk achter, maar we zijn in de afgelopen jaren al wel vooruit gegaan.”

Ik werkte gewoon volgens culturele waarden en de bijbehorende regels, die ik net als de meeste Nederlanders, van kinds af aan met de paplepel ingegoten had gekregen, als natuurlijk en vanzelfsprekend beschouwde: punctualiteit, planmatigheid, efficiëntie, je aan afspraken houden, directe communicatie en vertrouwen, etc... Waarden, die in Nederland altijd

heel goed hadden gewerkt.

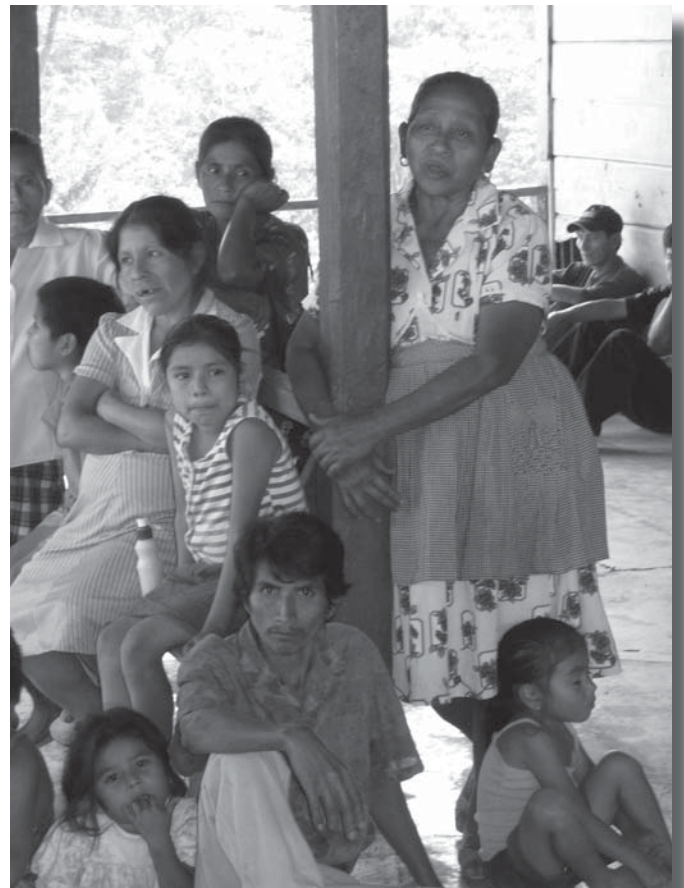
Het was voor mij verleidelijk om de positieve berichten daarover dankbaar tot me te nemen, en te blijven geloven -als kind van mijn Europese geschiedenis- dat ik inderdaad een veel efficiëntere en ontwikkelder manier van doen had dan mijn collega's, en dat het mijn missie was om hen dat ook te leren.

Maar ik raakte behoorlijk gefrustreerd toen ik merkte dat mijn manier van werken, ondanks de positieve waardering, niet werd overgenomen. Dat mensen hardnekkig te laat bleven komen, dat collega's in workshops ineens spontaan van het schema afweken en mij in paniek achterlieten, dat mijn collega's klaagden over die onbegrijpelijke formules uit Europa, waarlangs ze hun projecten moesten opstellen en verantwoorden.

Ik begon pas iets te verstaan van deze verschillen toen ik me echt ging verdiepen in de herkomst en het doel van mijn eigen waarden, en de herkomst van een andere manier van handelen op mijn werkplek.

Ik merkte dat mijn cultuur uiteindelijk gericht was op een duidelijk doel: en dat is productie en groei. De dominante cultuur waarvan we deel uitmaken hier in Nederland reflecteert en staat ten dienste van de westerse piramide van het kapitalistisch economisch systeem. Alle relaties tussen mensen zijn er op gericht en worden uiteindelijk geëvalueerd op hun productieve waarde en op hun mogelijkheid om de economie te doen groeien.

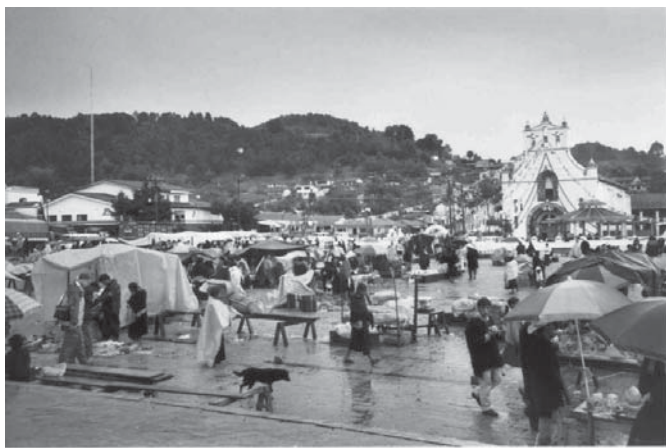
Ik ontdekte dat de tegenstrijdigheid van de Chileense signalen te maken had met het feit dat mijn westerse kapitalistische modernistische piramide in Chili weliswaar ook de heersende piramide was geworden, maar dat die niet via een consistente ontwikkeling was ontstaan zoals in Europa, maar was opgelegd, om hoe dan ook mee te kunnen in deze geglobaliseerde wereld.

Productie, groei en winst waren ook in Chili nu de heersende waarden, althans voor de elite, en daarom leerden ook de Chileenen dat het paste om op tijd te zijn, en efficiënt. Maar de Chileenen hadden in zichzelf ook andere culturen verenigd, dieper geworteld dan deze opgelegde cultuur, of juist ontwikkeld als tegen-cultuur tegen deze opgelegde piramide. Grote delen van Chili hebben tot de jaren 60 (de jaren van de agrarische hervorming) een agrarische semi-feodale maatschappij had gekend. In die piramide waren niet productie en groei, maar bloedverbanden en geboortestatus de hoogste waarde geweest. De mensen die in die piramide, als rechteloze landarbeiders, leefden aan de onderkant, hechtten bovendien als overlevingscultuur grote waarde aan de onderlinge steun van familie en verwanten.

En dan was er de cultuur van de inheemse bevolkingen, nog ouder en diep geworteld en vaak verdrongen in de Chileense bevolking. Die cultuur had een minder hiërarchisch systeem gehad, en was een cultuur waar de belangrijkste waarde niet productie en groei was, maar het "goede leven", in de zin van een harmonieuze relatie met de medestamgenoten en de natuur.

Pas toen ik hoorde van deze geschiedenissen, en me werkelijk bewust werd van mijn eigen positie en de geschiedenis van onderdrukking en superioriteit die ik met me meedroeg, lukte het me om mijn eigen cultuur wat te relativieren. Ik begon in te zien dat mijn waarden wellicht heel goed werkten als het doel van ons werk zou liggen in hoge productie, in meetbare

resultaten en in efficiënt werken. Maar ik merkte ook dat mijn waarden juist soms helemaal niet werkten, als het doel van ons werk was om vertrouwen en waardigheid onder mensen te versterken, om al improviserend in te kunnen spelen op actuele situaties, om netwerken op te bouwen of om ons te oefenen in “een economie van het genoeg”.

Voor die andere doelen, die heersende cultuur onder kritiek stelden, werkte het veel beter om de tijd te nemen voor praatjes op straat, om te leren improviseren en spontaan schema's aan te passen als dat de sfeer ten goede kwam, om te bedenken hoe mensen langzaam, stap voor stap, in waardigheid konden groeien, in plaats van te denken in direct meetbare resultaten.

Bovendien bleek het loslaten van mijn eigen culturele normen soms veel beter te werken in de grote chaotische stad Santiago. Als iemand te laat kwam leerde ik diegene nu met dezelfde hartelijkheid te begroeten als haar medecursisten. In plaats van te denken dat diegene geen oprechte belangstelling toonde en de rest van mijn workshop te vechten tegen mijn ergernis, leerde ik te denken: wat fijn dat die persoon nog is gekomen! Wie weet wat diegene allemaal heeft moeten regelen om te komen of wat er allemaal gebeurd is onderweg in deze grote chaotische stad, maar ze wilde tóch doorzetten en kan hier nu aanwezig zijn.”

En langzamer, maar zeker, leerde ik ook om zelf de tijd te nemen voor onverwacht oponthoud, en de vele excuses in mijn hoofd te stillen als ik zelf ergens te laat kwam (zo van: mijn fiets had een lekke band of de brug stond open): het begon te voelen als een opluchting om te merken dat verontschuldigen hier niet nodig waren: ik was gewoon altijd welkom. Ik leerde steeds beter improviseren en kon ik steeds spontaner met mensen omgaan. En zo begonnen grenzen van aangeleerde superioriteitsgevoelens in mij te schuiven en kon ik écht gaan luisteren naar andere manieren van leven.

En bij die andere wereld hoorde ik ook nieuwe analyses en wereldbeelden. Ik bewoog me in een NGO die onvermoeibaar werkt voor meer gelijkheid in Chili en voor het stimuleren van debat en kritisch denken rond geloof en maatschappij. Ik leerde om met groepen van de basis de sociaal-politieke situatie te analyseren: ik leerde de revolutionaire taal verstaan die opgeroepen wordt door een geschiedenis van onderdrukking en een extreem ongelijke werkelijkheid. Ik hoorde mezelf met verve spreken over de uitwassen van het neoliberale systeem en over criminele praktijken van multinationale bedrijven. Het luisteren over grenzen heen bracht me tot het veranderen van een deel van mijn Nederlandse genuanceerde zelf, van mijn poldermodel-Ariane.

Met het relativeren van mijn gewoontes en het leren van een nieuwe taal over de werkelijkheid kwam ik in een grensgebied te recht. Ik behoorde nu een beetje meer thuis in Chili, maar behoorde minder thuis in Nederland. Ik begon me soms te ergeren aan de neiging tot vooruit plannen in Nederland, en kon niet goed meer wennen aan de agenda van maanden vooruit. En ik merkte dat veel Nederlandse mensen me niet meer echt begrepen als ik vertelde over de Chileense werkelijkheid. “Je bent wel radicaal geworden in Chili hè,” zei een vriendin van me: “Zouden die bedrijven het nou echt zo kwaad bedoelen?”

8. Gehoorzaam zijn

In het grensgebied tussen twee werkelijkheden, tussen twee of meer culturen, stelde ik vaak de vraag aan mezelf: aan welke verhalen, aan welke visies op de wereld geef ik nu uiteindelijk autoriteit?

Wie geloof ik, wie volg ik, aan wie wil ik gehoor geven en gehoorzaam zijn (niet in de zin van onderdanige gezagsgetrouwheid, maar aan de zin van je leven richting geven naar iets dat je hebt gehoord en dat je inspireert, motiveert en zin geeft).

Ik kwam er dan op uit, geïnspireerd door de verhalen van Jezus, dat ik uiteindelijk gehoorzaam wilde zijn aan de verlangens, wensen en verhalen van de mensen die onderin de piramide zitten. Mensen die zoeken en vechten om een waardig bestaan, en wier verhaal niet vanzelfsprekend wordt gehoord, laat staan op televisie verschijnt. Als die mensen opstonden voor hun waardigheid, protesteerden, zich organiseerden, wilde ik hen volgen. Solidair zijn met hen en meedoen in hun strijd.

Zo solidair zijn is een hele uitdaging. Want het confronteert ons direct met onze eigen grenzen, gesteld door de dominante cultuur waarin we leven. Mensen met een Missie en AMA hebben daar dagelijks mee te maken. We willen solidair zijn met projecten in het Zuiden, meestal door middel van financiële ondersteuning. Maar in hoeverre kunnen we dan toestaan dat die projecten worden uitgevoerd zoals de mensen in het Zuiden dat zelf willen? En in hoeverre kunnen we daarbij accepteren dat de mensen in het Zuiden zelf bepalen hoe zij verslag doen van die projecten en de resultaten laten zien.

In Nederland hebben donor-organisaties echter steeds meer te maken met overheidseisen, waarin zij concrete en kwantitatief meetbare resultaten moeten neerzetten, geheel volgens onze productieve cultuur. Dat brengt grote spanningen met zich mee, vooral in Nederlandse organisaties zoals Mensen met een Missie, waar men juist graag zoveel mogelijk de mensen aan de onderkant van de piramide wil ondersteunen in hun eigen zoektocht naar meer waardigheid. Ik hoop dat het Mensen met een Missie lukt om ondanks die spanning in het oog te houden,

Foto: MinBuza

dat het in projectverantwoording en methodes gaat om middelen, en dat die middelen niet worden tot een doel op zich. Dat we niet uit het oog verliezen dat onze uiteindelijke gehoorzaamheid ligt bij de mensen in het Zuiden, en niet bij de Nederlandse regering (en zeker niet bij deze!). En dat ons doel uiteindelijk is dat de piramides die ons leven beheersen meer

worden tot een cirkel.

9. Ik kom tot een conclusie...

In drie stappen heb ik laten zien dat luisteren over grenzen voor missionaire werkers niet een makkelijk over grenzen heen stappen betekent. Het betekent dat we moeten leren leven in grensgebieden, voortdurend kritisch in debat met de opgelegde grenzen uit maatschappelijke piramidale systemen en onze eigen geïnternaliseerde grenzen. Om echt te kunnen luisteren, is het nodig dat we kritisch kijken naar wie we luisteren, en wat we **horen**. Om echt te kunnen luisteren is het nodig dat we ergens zo lang mogen zijn en leven, dat we langzaam onze eigen culturele normen leren relativiseren en een beetje kunnen gaan **toebehooren** tot een nieuwe cultuur en werkelijkheid (lange uitzendingsperiodes dus!). Om echt te kunnen luisteren, moeten we steeds opnieuw bedenken aan wie en aan welk doel we uiteindelijk **gehoorzaam** willen zijn. Zo is over grenzen heen luisteren de grootste en uitdagendste taak van het missiewerk, omdat het van ons vraagt om open te staan voor structurele veranderingen in ons eigen denken en doen.

Missionaire werkers leven in "borderlands", en dat leven in grensgebieden, opent vele mogelijkheden. Het brengt het visioen van een overwinning van opgelegde grenzen en uitsluitende structuren dichterbij. We leren in onszelf heen en weer te gaan tussen culturen en interpretaties van de werkelijkheid en belichamen verschillende posities in ons eigen lichaam...Zo kunnen we worden tot bruggenbouwers, in een gefragmenteerde en gewelddadige wereld. We kunnen de verhalen en de strijd van mensen hier en daar voor een rechtvaardiger wereld met elkaar verbinden. We kunnen heen en weer gaan van de ene werkelijkheid naar de andere, want we verstaan iets van allebei. En wij niet alleen, ook de mensen die met ons optrekken, en die in het meeste ideale geval zien dat het mogelijk is dat grenzen tussen ons in vervagen...en is dat niet het summum van het christelijk visioen: een inclusieve wereld met minder grenzen, waar alle mensen waardig kunnen samenleven...

Met deze woorden wil ik deze nieuwsbrief afsluiten. Op de AMA dag heeft Arianne zich voornamelijk gericht tot Mensen met een Missie gericht, maar haar woorden mogen wij natuurlijk ook ter harte nemen. Voortdurend zijn wij op zoek naar middelen om lokale initiatieven te steunen in de Missie. Deze middelen moeten niet een doel op zich worden.... Alle goeds en Gods zegen!